

Vad är grejen med Vevringutställningen?

-Om en samtidskonstutställning och dess upprätthållande av autonomi gentemot en institutionaliserad konstvärld.

C-uppsats i konst- och bildvetenskap
av Petter Öhnell
Institutionen för kulturvetenskaper
Göteborgs universitet vt 2010
Handledare: Bia Mankell

INNEHÅLL

INLEDNING	4
Vevringutställningen	4
Hypotes	6
Forskarposition	6
Forskningsfält	6
Metod	7
Teori	8
Frågeställningar	9
UNDERSÖKNINGEN	9
Frågor till konstnärerna	9
Turboseminariet	11
Fokusträff med utställningskommittén	14
Dag Solhjells invigningstal på öppningen av utställningen <i>De fyra ursprungliga</i>	18
Röster från bygden	19
ANALYS	20
Deltagande konstnärers bild av utställningen	21
Organisationen	20
Organisationsstruktur	22
Organisationskultur	23
Dugnad	24
Omvärld	25
Nätverk	26
Sammanfattande analys	27
AVSLUTANDE DISKUSSION	28

Förord

Jag har fattat intresse för bygden Vevring, de människor som bor där och den utställning de driver därför att platsen varit en del av min uppväxt. Mina båda föräldrar har medverkat som konstnärer vid flera tillfällen, och min far var en av de första av svenskarna som kom att besöka bygden under tidigt 60-tal. På så sätt kom han att råka vara med och lägga grunden till det sociala nätverk som utställningen växt fram ur.

Jag minns inte längre hur många utställningar jag varit med om, och besöken i bygden har på senare år blivit fler än bara under utställningsdagarna. Vänskapsband knyts och fördjupas över generationsgränser, och många av mina vänner har följt med mig upp till Vevring på det sätt som mina föräldrar och deras vänner också knutit kontakt med bygden och människorna där.

Den här uppsatsen tillägnas alla som arbetar med Vevringutställningen, för det gedigna och professionella arbete de utför och för den gästfrihet de visar, samt till mina föräldrar som tack för att saker och ting är som de är.

INLEDNING

Genom mitt arbete har jag kommit i kontakt med verksamheter som arbetar med utställningar av konst, mestadels utomhus i form av skulptur. Dessa verksamheter och projekt varierar mycket i form, uppbyggnad och förvaltning, men har alla ett drag gemensamt. Det är inte, som man kanske kunde tro, särskilt relaterat till den konst man har som primärt syfte att ställa ut. Istället ligger beröringspunkten i engagemanget som de förmår väcka i de samhällen där de existerar.

Skulpturlandskap Nordland, Borås kommuns skulptursatsning, Wanås utställningar, Pilane på Tjörn, alla har de det gemensamt att konsten visat en stark social sida, en effekt och ett värde man inte alltid väntat sig då verksamheterna startades. I olika grad har man varit medveten om effekterna av konstens sociala sida, och min poäng är att man ofta borde kunna lyfta fram denna i ett tidigare stadium av arbetet. Detta är överlag en tendens inom offentlig konst och utsmyckning, viljan att skapa mening och sammanhang med konsten som meningsbärare i sociala miljöer.

Den här uppsatsen vill uppmärksamma den verksamhet som har tagit denna konstens sociala sida längst av de exempel jag sett, och beskriva den sociala funktion som ett konstprojekt visat sig kunna ha.

Det är inte lätt att beskriva Vevringutställningen, men jag gör det ändå, för det är trots allt mycket svårare att låta bli.¹

Vevring har med sina trehundrafemtio invånare inte behov för något större utrymme på kartan, men den som varit där kommer inte i första taget glömma det intryck som den dramatiska naturen gör. En natur som också byborna vet att uppskatta, hemblindhet är ett föga känt begrepp. Førdefjorden är berikad med sällsynt vacker formskönhet, om än inte lika trång och vindlande som Geirangerfjorden och Nærøyfjorden vilka finns med på UNESCO:s världsarvslista, men ändå överväldigande i det uppbåd av visuella intryck som landskapet förmedlar. Vevring ligger mitt i fjordens hjärta där den öppnar sig ut mot västerhavet.

I Vevring drivs en samtidskonstutställning på något ovanliga premisser. Under utställningsdagarna kommer besökare till Vevring i tusental, år efter år. Utställningen drivs av människor utan bakgrund i konstvärlden. Den saknar brinnande eldsjälare med konstintresset som bas för sitt engagemang, och för att arbeta med utställningen behöver man nödvändigtvis inte vara intresserad av konst. Däremot är risken stor att man blir det. På sätt och vis kan gästfrihet sägas vara grunden till utställningen och anledningen till att den över huvud taget kom till. Historien om hur Vevringutställningen startade är egentligen historien om en rad nästintill slumpartade händelser som ledde fram till dess första exponering 1979. Återberättandet av historien blir därför också lite av en odysse om Vevringutställningen och dess upptakt. Här återges denna historia bara i en extremt kortfattad variant utan ödets alla nyckel återgivna, med ett fokus på själva utställningen snarare än de händelser som låg bakom dess tillkomst.

Vevringutställningen

I trettio år har utställningsverksamheten i Vevring pågått. Det började som ett spontant initiativ där fyra konstnärer och tillika vänner på besök i bygden inbjöds att återkomma och visa den utställning

¹ Uno Karlsson et al, *Vevring og kunsten*, Førde 2000, s. 5

som de arbetade med, och som skulle visas i Köpenhamn och Oslo. De fyra nappade på förslaget, packade efter stängningen i Oslo bilen full och åkte till Vevring. Mest på skoj. I Vevring hade helselaget, bygdens hälsoförening med obligatoriskt medlemskap för alla invånare, tagit på sig ansvaret för att organisera utställningen. Som lokal fick Vevrings skolhus ställa upp, på bekostnad av elevernas fredagsundervisning. Man skickade ut inbjudningar till vänner och bekanta, men också till lokalradio och press. Uppslutningen från helselaget var massiv, café inrättades och man kokade rotfruktsoppa, stekte pannkakor och bakade. Kvällen innan utställningens öppning hjälpte hädiga karlar från bygden till med att omvandla skolans lokaler och framförallt dess gymnastiksal till utställningslokal. Utställningen hängdes under en insats där alla bybor med en ledig hand tillgänglig hjälpte till på ett eller annat sätt.

Första utställningsdagen visste ingen, allra minst konstnärerna själva, vad man kunde vänta sig av evenemanget. Det visade sig dock snabbt att utställningen fått gehör från hela fylket. En brokig skara bestående av bönder som tog en paus från gårdssysslorna, barn som lekte, stadsbor från Førde och Florø samt en statlig inköpskommitté för konst, som var i fylket för att göra inköp till det nybyggda regionalsjukhuset i Førde hörde till dem som infann sig. Man noterade under helgen ett tusental besökare och en enorm respons i form av positiva omdömen, åtgången av rotfruktsoppa samt inte minst en utsåld utställning.

Överskottet från försäljningen i caféet samt den procent man fick på konstnärernas försäljning investerades i starten av en dagisverksamhet. Succén var ett faktum, man inte bara lockade de lokala kulturintresserade, utan publik från hela fylket, och utställningen skapade omgående gemenskap och ekonomisk återbäring till lokalsamhället.

Vevringutställningen har visat en rad erkända namn inom konstvärlden. De fyra ursprungliga som stod bakom den första utställningen är de danska konstnärerna Anette Holdensen, Jane Balsgaard, Britt Smelvær och Anne Bjørn. Senare utställningar har uppvisat namn som Lena Cronqvist, Claes Hake, Bård Breivik, Per-Inge Bjørlo, Kjartan Slettemark och Christo för att nämna några. Listan över deltagande konstnärer har genom åren vuxit sig över 300 namn lång.

Verksamheten drivs fortfarande på samma sätt som när den startades, med en nämnd som utgör ledningsgrupp. Arbetet sker fortfarande helt på ideell basis, och många besökare som kommit utifrån väljer att komma tillbaka år efter år för att hjälpa till vid utställningen. 2009 firade man trettioårsjubileum genom att återinbjuda alla konstnärer som deltagit genom åren. Responsen från dessa blev större än man väntat sig, strax över 150 konstnärer tackade ja. Trots detta genomfördes utställningen i helt vanlig ordning, med hängning huvudsakligen torsdagskvällen innan öppningen och en frivilliginsats som grund för allt arbete. Även denna gång gick organisationen ihop, logistiskt och ekonomiskt, med den stora skillnaden att jubileumsutställningen fick större uppmärksamhet i media, och att ett samarbete inleddes med Sogn og Fjordane Kunstmuseum i Førde. Utställningen har också börjat attrahera konstvetare och konstsociologer på grund av sin ovanliga driftsmodell och välfungerande konstförmedling, och som begrepp blivit en institution.

Idag är utställningen en tradition. Den går av stapeln den tredje helgen i september, pågår under tre dagar, fredag-lördag-söndag, och är fortfarande inhyst i Vevrings skolhus. Sedan 2009 är lokalerna kompletterade med ett par ombyggda ladugårdar som byfolket förvandlat till vackra och spännande utställningslokaler. På fredag- och lördagskvällen bjuder bygden med utställningskommittén i spetsen in till en utställningsfest där konstnärerna och ortsfolk kan umgås under avslappnade former. Under festen bjuds det på traditionell festmat i form av hemlagat sillbord med diverse fisk och annan mat producerad lokalt i bygden. Även ölet som bjuds är bryggt i en ölkällare cirka tjugo meter från festlokalen.

Redan Jan Bergh lovordade det fulländade sillbordet. Speciellt kommer jag att minnas den rökta skarvfilén. I Sverige talar man om att utrota skarven, i Norge förädlar man den, bra. Stämningen i festsalarna var hög med dans och stimmiga samtal. Jag gick tillbaka till kojans över ängen kl. 02 på natten. En mycket lyckad tillställning.²

Planeringen av utställningen pågår under hela året. Utställningskommitténs arbete består i att utse och bjuda in konstnärer samt att se till att allt arbete som måste utföras också blir utfört genom att byfolket engageras. När kulmen närmar sig i början av september blir även helselaget inkopplat i arbetet med utställningen. Veckan innan utställningen dyker folk från när och fjärran upp för att hjälpa till. Flera luttrade medhjälpare är före detta utställare som kommer tillbaka och engagerar sig åter igen.

Hypotes

Baserat på uppfattade samtal vid möten och andra samlingar samt i samtal med enskilda individer i byn Vevring gick jag in i undersökningsarbetet med följande hypotes:

Vevringutställningen fungerar utifrån de nätverk den byggt upp under åren den drivits. Det förefaller vara en viktig förutsättning för verksamheten att folk utifrån engagerar sig i dess existens. Förhållandet mellan samhället (bygden) och utställningen är genom det starka och breda engagemanget och den ekonomiska samt kulturella avkastningen från utställningen symbiot. Konstnerna utgör en samlingspunkt och ett underlag för diskussion, inte för sitt eget syfte men för samhället i stort. Förhållandet mellan konst och samhälle tenderar att vara så förtätat att distinktionen mellan dem uppslukas av sammanhanget. Återspeglingsen mellan konst och samhälle ligger på samma nivå, inte särskilda i separata autonoma nivåer. Samhällets fokus ligger vid kulturell reproduktion, kort sagt fortlevnad, och konsten och alltså utställningen handlar om att skapa rum för denna reproduktion genom att presentera och knyta kulturell produktion till bygden.

Forskarposition

Min forskarposition har från början en intern inriktning då jag växt upp med verksamheten kring Vevringutställningen. Senare har jag också börjat arbeta med frågor som rör konst och dess förmåga att genom förankring skapa värden av engagemang och identitet på platser där den finns. Min huvudsakliga kunskap om Vevring och utställningen har jag från alla de gånger jag varit där och hjälpt till i arbetet och varit en del av det sammanhang den skapar.

Forskningsfält

² Uwe Kersten, deltagande konstnär vid 2008 års upplaga av Vevringutställningen.

Ämnet för uppsatsen hör hemma i ett tvärsnitt av ämneskunskapsfält som spänner från sociologi på den ena sidan via ett spektrum av organisationsteori till konstförmedling på den andra. Exempel på de områden jag tittat på under mitt arbete med uppsatsen presenteras här kortfattat.

Först utgick jag från sociologin, ett stort kunskapsfält med många olika områden där forskning bedrivs och kunskap finns. Jag valde att titta på den delen av sociologin som rör konst, men kanske framför allt konstvärlden, konstsociologin. Sociologin kan peka på hur olika sociala sammanhang fungerar, vilka mekanismer som ligger bakom olika beteenden hos sociala grupper, värderingar och begrepp. Konstsociologin undersöker bland annat konstföremålets sociala kontext och tolkar de värden som uppstår i denna kontext och som sedan överförs till föremålet.

Sedan har under arbetes gång tillkommit andra perspektiv, bland annat har socialpsykologin med sitt individ/samhälle-perspektiv varit av intresse. Det fält som utgör det huvudsakliga teoretiska underlaget i uppsatsen är dock organisationsteori. Här finns förutom de socialpsykologiska tankebanorna också rena modeller för att beskriva funktioner och effekter av olika typer av organisationer, från individnivå upp till nationalstater och globala sammanhang. Detta fält har tillämpats i denna övergripande omfattning därför att min huvudsakliga infallsvinkel i analysen av utställningen är genom dess organisation.

Metod

Då undersökningen omfattar en pågående arbetsprocess samt ett historiskt perspektiv har jag huvudsakligen valt att arbeta med fältstudier och intervjuer. För att förstå upprinnelsen och bakgrunden till utställningen har jag samtalat med flera nyckelpersoner som var med redan vid starten för trettio år sedan. Jag har även iakttagit och samtalat med den nuvarande kommittén för att se hur den arbetar och hur den förhåller sig till de erfarenheter som gjorts genom åren.

I samtalet med utställningskommittén har jag använt mig av fokusgruppmetoden för att återspegla den gruppdynamik som präglar kommittén och dess arbete. Den består huvudsakligen av samma element som en vanlig intervju, men den genomförs i en mindre grupp där respondenterna tillåts reflektera fritt och samtala under intervjuarens ledning.

Dessutom har jag kontaktat de konstnärer som ställde ut i Vevring under hösten 2008 med skrivna frågor via mail som de har varit fria att svara på om de vill. Sex personer har svarat på de frågorna jag ställde, och deras svar läggs till uppgiftsbanken för uppsatsen.

Denna typ av förfrågningar kan används för att positionera individer i förhållande till varandra inom det nätverk som man har för avsikt att utreda. Då inte alla deltagande konstnärer har svarat på enkätfrågorna är dock inte den delen av faktainsamlingen fullständig nog att själv stå till grund för en omfattande kartläggning av det sociala nätverket kring utställningen. För att ha ett hållbart underlag baserat på frågorna till konstnärerna hade det varit nödvändigt att de allra flesta, dvs. 13-14 personer hade svarat på frågorna, samt att frågorna var mer utförliga och omfattande.

Jag har förutom att arbeta med intervjuer också, som tidigare sagts, varit närvarande vid ett flertal utställningar de sista åren och har på så sätt haft möjligheter att utföra fältstudier över en längre period. Detta är en del av undersökningen som närmast kan kallas deltagande observation, en metod som ofta används inom socialantropologin, såväl som i andra typer av beteenderelaterade undersökningar. Metoden syftar oftast till att skapa en fördjupad förståelse för objektet som

studeras, snarare än en bredare förklaring till fenomenet. Jag har deltagit i det praktiska arbetet med utställningen och arrangemangen runt omkring den, jag har sett planeringen och organisationsarbetet under flera utställningscykler. Nu senast medverkade jag i arbetet med den trettionde i raden utställningar.

Då jag långt ifrån alltid har haft möjlighet att dokumentera eller anteckna alla observationer jag gjort har jag också försökt ta del i andras observationer. Detta har resulterat i ljudupptagningar från bland annat det seminarium som hölls i Vevring den 19 september 2009 i samband med trettioårsjubiléet, där inbjudna konstvetare uttalade sig om utställningen. Dessa ljudupptagningar kommer att återges under undersökningskapitlet som sammanfattade referat och beaktas tillsammans med övrigt insamlat material. Till detta kommer en bok som utgavs till tjugoförårsjubiléet av utställningen, *Vevring og kunsten*, vilken innehåller många av de inblandade nyckelpersonernas egna versioner nedtecknade på svenska, danska och norska. Boken är ingen akademisk publikation, men har ett betydande värde som antropologiskt dokument över uppkomsten av och arbetet med utställningen.

Med hjälp av de utsagor och referat som finns i *Vevring og kunsten* har det varit betydligt lättare att komplettera undersökningen med uppgifter som saknats eller varit ofullständiga.

Teori

För att skapa en beskrivande modell av hur Vevringutställningen fungerar kommer jag att använda mig av uppslag från tre olika teoririktningar. Dessa är alla ganska tätt knutna till ett sociologiskt perspektiv. Dessa uppslag kommer att ge tre olika teoretiska perspektiv att tillämpa på observationerna, vilka jag kommer analysera med hjälp av begrepp och attribut från de olika teorierna.

- Det första och huvudsakliga perspektivet är det som brukar sammanfattas som organisationsteori. Då utställningen drivs under former som på många sätt överensstämmer med kriterier från organisationer i näringslivet, med en struktur som haft en kontinuitet över så många år, är detta fält lämpat för att beskriva själva verksamheten kring utställningen. Här ges begrepp som ger möjlighet att beskriva utställningens tillblivelse, dess vidareutveckling och kontinuerliga drift.
- Det andra perspektivet kommer från forskningsfältet kring socialpsykologin. Detta fält brukar beskrivas som förhållandet mellan samhälle och individ, tillspetsat beskrivet som snedstreckat mellan samhälle/individ. Här finns verktyg att beskriva ett perspektiv där individen finns med i förhållande till de omgivande omständigheterna. Socialpsykologin rör sig dock mycket kring förhållanden mellan individ/grupp, relationer och kommunikation, och innehar kring dessa aspekter flera centrala begrepp som kan komma till nytta i analysprocessen.
- Det tredje och sista perspektivet är den sociala nätverksanalysen, som växt fram som metodik under senare delen av 1900-talet, men senare också med en utvecklad teoribildning vid framför allt sociologiska undersökningar. Termen sociala nätverk anses ha använts första gången 1954 av antropologen John A. Barnes i en undersökning av relationerna inom en församling på en norsk ögrupp. Sedan dess har termen förekommit inom vitt skilda sociologiska undersökningar med det gemensamt att de undersöker relationer i (företrädesvis) mänskliga nätverk i varierande skalor.

Den teoretiska idén bygger på hypotesen om att utställningen genom sitt nätverksorienterade arbetssätt skapar ett nätverksorgan som blir till gagn för den övriga bygden. Genom det stora engagemang som krävs på lokal nivå för att genomföra utställningen kommer många också i kontakt med de människor som dras in utifrån av utställningens organisation. Vevringutställningens nätverksarbete blir en integrerad del av lokalsamhällets kontakt med omvärlden.

Frågeställningar

Uppsatsen har, som titeln antyder, en huvudsaklig röd tråd i frågan om vad som gör Vevringutställningen till vad den är. För att skriva en text som är logisk och följbär upprättas följande frågeställningar för att förtydliga resonemangen.

- Hur fungerar Vevringutställningen?
- Hur är verksamheten förankrad i lokalsamhället?
- Hur har organisationen utvecklats genom sin historia?
- Vad är egentligen Vevringutställningens särdrag?

Jag har valt att fokusera frågeställningarna till arbetet med utställningsverksamheten i byn Vevring. Jag tar inte upp de inbjudna konstnärernas arbete, annat än den del de har i monteringen av utställningen på plats.

Mitt syfte med denna uppsats är att berätta om en konstutställning som är ett socialt sammanhang som innebär att alla grupper i samhället engagerar sig i konsten. För att nå detta syfte kommer jag att med utgångspunkt i organisationen kring utställningen undersöka och beskriva det fenomen som konsten i Vevring kommit att utgöra. Målet med syftet är att lägga grunden för ett fortsatt studerande av utställningens verksamhet samt visa på effekterna av konstens sociala sidor och skapandet av kulturvärden.

Förhoppningsvis kan det också inspirera till ett öppnare, lättare och friare sätt att tänka kring vad konst är och består av.

UNDERSÖKNINGEN

I följande textavsnitt redovisas det empiriska material som insamlats och dokumenterats i skriftlig form. Detta utgör ett komplement till den erfarenhet jag har av verksamheten med utställningen, ett material som inte alltid kunnat redovisas i skrift.

Frågor till konstnärerna.

Jag påbörjade mitt uppsatsarbete under 2008 års utställning, som pågick den 19-21 september. Arbetet under den här perioden gick först och främst ut på samtal med de konstnärer jag hade möjlighet och tid att prata med. Omgående efter utställningens slut satte jag ihop ett kortare frågeformulär som delvis utgick från nätverksanalysprinciper, men också fyra frågor som manade till att berätta mer om den egna upplevelsen av utställningen. Frågorna som ställdes var följande:

1. Hur tycker du att arbetet med organiseringen kring utställningen, t.ex. konstnärlig ledning, socialt bemötande och praktiska frågor kring transport och boende har fungerat?
2. Vad är enligt din uppfattning de mest särskiljande dragen hos Vevringutställningen?
3. Ser du några för- och nackdelar med utställningskonceptet?
4. Hur var din helhetsupplevelse av utställningen och all verksamhet kring den, fest, mat, boende etc?

Frågorna sändes via mail till alla 17 medverkande konstnärer vid 2008 års utställning. Detta innebar att jag utelämnade mig helt och hållet till konstnärernas engagemang och förmåga att skriva ner ett svar och skicka tillbaka det. Även om långt ifrån alla svarade på mina frågor fick jag fem mail tillbaka med uppgifter om hur och vilka de varit i kontakt med samt hur de hade upplevt utställningen och organisationen kring den. Innehållet i dessa mail är sammanfattade i referat.³

Fråga 1:

Över lag är de tillfrågade konstnärerna imponerade av engagemanget i bygden (dugnadsandan), alla upplever att de blir väl bemötta med en stor gästfrihet hos de familjer de blivit inhysta i. De uppfattar organisationen av utställningen som god, kontakten med medlemmarna i utställningskommittén är tät och hjälp finns att få för den som behöver det. Vissa uttrycker dock att förhandsinformationen varit bristfällig, upplevelsen har varit att man förväntades ha känt till Vevringutställningen när man blev inbjuden till den.

Det som nämns om utställningens konstnärliga kvalitet är att urvalet bland inbjudna konstnärer är brett och intressant, men att utställningen saknar egentlig konstnärlig ledning.

Fråga 2:

Ett par saker lyser igenom i svaren på den här frågan: Bygden Vevring och landskapet, samt dugnadsandan och engagemanget i bygden. Det talas om en helhetsupplevelse för dem som kommer och ställer ut som går utöver den vanliga upplevelsen av en konstutställning. Intensiteten i utställningsperioden nämns, samt att hela företeelsen ter sig otypisk för en såpass liten landsortsbygd. Utställningen uppfattas ha en högre professionell nivå än andra jämförbara arrangemang på landsbygden.

Fråga 3:

Det uttrycks tankar om att utställningskonceptet lämpar sig bäst för konsthantverk och annat säljbart, och kanske mindre, i det här fallet, för videokonst som hamnar lite vid sidan av den övriga utställningen. Utställningens ekonomiska förutsättningar bidrar till att konstnärerna får höga utgifter i samband med resor och liknande samt att den utrustning som behövs inte alltid kan tillhandahållas.

Fråga 4:

Genomgående är beskrivningen av helhetsupplevelsen väldigt positiv. Alla svarar att man blivit imponerade av organisationen och den omfattande arbetsinsatsen kring utställningen, där så många varit med och hjälpt till. Det upplevs som ett annorlunda sätt att delta i en utställning.

³ Brev i privat ägo.

Turboseminariet.

Nästa referat är gjort från det seminarium som hölls i Vevring den 20 september 2009, i samband med utställningens trettioårsjubileum. Seminariet kom att kallas Turbo-seminar, då det pågick under endast en timme. Debattledare var Morten Johann Svensen, avdelningsdirektör vid Fylkesmuseum i Sogn- og Fjordane, panelen utgjordes av Gunnar Danbolt, professor i europeisk konsthistoria vid universitetet i Bergen, Jorunn Veiteberg, filosofie doktor i konsthistoria vid universitetet i Bergen, och Erlend Hammer, doktorand i konsthistoria vid UIB med en master i kuratorpraktik från konsthögskolan i Bergen.

Här följer sammandrag av vad respektive debattör anförde:⁴

Professor Gunnar Danbolt, 1:a anförandet:

Som förstagångsbesökare på Vevringutställningen har fil. dr. Danbolt så långt har hunnit få tre olika synvinklar (härefter kallade aspekter) på utställningen. Den första aspekten framhåller att det är en utställning som i ett antal lokaler uppvisar ett rikligt tvärsnitt av samtida norskt konst med en bred spridning mellan genrer, men med en viss huvudvikt på det som omnämns som konsthantverk. Han berättar att han tidigare hört att man i Vevring haft utställningar om somrarna, men att han aldrig kunnat ana att de skulle vara i den omfattning som nu visade sig vara fallet, en stor utställning med god inblick i samtidens konstliv.

Den andra aspekten är att tack vare att utställningens olika lokaler ligger så belägna att man som besökare är tvungen att bruka ben och fötter för att ta sig runt mellan utställningens delar. Under detta tvingas man också uppleva landskapet och naturen som en påtaglig del av utställningsupplevelsen. Vevringutställningen kan alltså ses som ett landart-projekt. När konstinstallationer finns sida vid sida med gamla kasserade jordbruksredskap suddas ibland gränsen ut för var konsten börjar och verkligheten tar vid. Han nämner speciellt ett gammalt båtvrak vid andra sidan fjorden, i vilket nya träd börjat växa ur det gamla däck, som ett exempel på det komplexa förhållandet mellan natur/föremål/konst.

Även skolan och de övriga utställningslokalerna får metamorfosisk natur. Byskolan, lador och gödselkällare förvandlas till mycket specifika gallerilokaler. Genom utställningen lär besökaren känna bygden Vevring minst lika väl som den konst som utställningen presenterar.

Den tredje aspekten ligger i utställningens totala omfattning som happening. Den ursprungliga poängen med happenings var att konstnär, verk och publik skulle bli till en enhet, vilket också på många sätt är det som sker i Vevring. Allt detta som är Vevringutställningen kan sägas vara konst. Kjartan Slettemark skrev ”Være kunst, være Vevring”, vilket också ligger verkligheten nära när man upplever Vevringutställningen i sin helhet, maten, naturen, alla människor runt utställningen, och de utställda konstverken. Professor Danbolt menar att utställningen är ett exempel på aktionskonst, med varenda deltagare som ett del i det pågående konstverket.

Fil. dr. Jorunn Veiteberg, 1:a anförandet:

⁴ Ljudupptagning, Vevring 2009-09-19

Veiteberg inleder med att tala om en internationell konferens i Bergen som hon deltagit i dagen innan. Ämnet var biennalen som fenomen, biennaltanken och huruvida Bergen är en stad som borde hysa en biennial. En av de klara poänger som görs under denna konferens är att den här typen av mönstring, som inte är knuten till en konstinstitution med samlingar, inte i första hand handlar om konst, utan snarare om en evenemangskultur. Konst som upplevelse på betydligt vidare plan än bara det estetiska medger aspekter på ett sådant arrangemang såsom turism, en till större del blandad publik och andra vägar till konstförmedling.

Veiteberg menar att det som utmärker fenomenet Vevringutställningen är att man i trettio år har lyckats skapa och praktisera det som samtidskonsten idag drömmer om att få till. Det är ett utopiskt element hos konst att den vill skapa möten, samhörighet mellan folk, upplevelsen av demokratiska processer. Detta kan kopplas med tanken om relationell estetik som hamnade i fokus under nittioalet. Att utställningen praktiserat detta hänger samman med den sjuttiotalskultur som den har sitt ursprung i, det sociala och politiska engagemanget som man lyckats bibehålla. Detta finns representerat i det norska språket av ordet ”dugnad”,⁵ som inte har någon motsvarighet i andra länder. Det finns helt enkelt inte ord för att beskriva en norsk dugnad i andra språk, men det är detta som Vevringutställningen lyckats skapa och bevara, och det är också däri som konsten och kvaliteten ligger hos utställningen, mötena, traditionerna och betydelsen av att erfara och uppleva en så massiv kollektiv insats.

Erlend Hammer, 1:a anförandet:

Erlend Hammers tidigare arbete har i stor omfattning handlat om amerikansk efterkrigskonst, och då mycket kring sextio- och sjuttioal. Under denna epok gjordes många ansträngningar för att uppnå det som nu görs i Vevring, där professor Danbolt nämnde landart och fil. dr. Reiteberg den relationella estetiken. Med relationell estetik menas den typ av konst som har en social funktion så stark att den ibland kan överskugga den konst som i praktiken visas. Helhetsupplevelsen av att vara där som konsten visas blir så stark att det blir svårt att skilja mellan vad som är verk och vad som är kontext.

Hammers intresse ligger rotat i det som kallas konstvärlden och det som av en händelse skulle befinna sig utanför eller innanför dess gränser. Mycket av den konst som producerats i efterkrigstiden i praktiken har handlat om att rymma från konstvärlden. Konstvärlden har dock uppvisat en förmåga att nästan omedelbart få fatt i dessa rymlingar. Vevring utgör på grund av sitt geografiska avsides läge en bra tillflyktsort för ett konstprojekt som vill gömma sig. Vevringutställningen appellerat till Hammer i så stor grad att han valde att resa från biennalkonferensen i Bergen. Detta med visshet om att han skulle bli tillfredsställd av vad han kom till då Vevringutställningen sedan trettio år lyckats skapa en situation som konsten de senaste femtio åren försökt åstadkomma. Flera exempel finns på utställningar som försökt skapa en platt struktur genom liknande grepp som i Vevring. Till exempel är skolbarnens delaktighet i arbetet med och presentationen av utställningen en naturlig del i Vevring, medan man på andra platser med svårigheter försökt försökt få till ett liknande grepp i jakten på en platt hierarki utan starka ledare. Han menar att konstvärlden i själva verket törstar efter dugnad, men att den saknar ord och begrepp för företeelsen.

⁵ Begreppet dugnad förklaras på sidan 23.

Då trenden i konstvärldens centrum de senaste tio till femton åren har varit ett ökat fokus mot periferin, ju mer avses och svårtillgängligt dess bättre, har curators med meriter från obskyra småorter haft en desto större fjäder i hatten när de återvänder till de stora konstcentra. Med en helsidesannons i *Art Forum* skulle förmodligen stora mängder besökare kunna lockas till Vevring, något som förmodligen bör undvikas då Vevringutställningen under lång tid grott fram närmast organiskt, närmast en gräsrotskonstfestival. Det faktum att utställningen inte har någon naturlig placering utan snarare växt sig så stark att den blivit en institution är också något av dess unika styrka, vilket är intressant och viktigt att bevara så långt det bara är möjligt. Det viktigaste en utställning som Vevring kan göra är att undvika frestelsen i att växa sig större för växandets skull, något som kan äventyra det som den under alla år lyckats bygga upp.

Professor Gunnar Danbolt, 2:a anförandet:

Hemligheten bakom Vevringutställningen torde vara det att man har satsat på kvalitet. Man har satsat på konstnärer som man vet håller måttet, något som i sin tur gör att andra konstnärer har lust att komma. Om man sänker på dessa krav kommer det förmodligen gå dåligt. I och med årets utökade utställning har man också utarbetat nya arenor för konstverk i bygden, något som kan utnyttjas genom att konstnärerna får möjligheten att ställa ut fler av sina verk. Man behöver inte nödvändigtvis ha hundrafemtio konstnärer varje gång, även om man nu vet att det är möjligt, men man kan låta tio till femton konstnärer utnyttja det utrymme som den här jubileumsutställningen skapat. Genom att fortsätta med både skolan, stallet och ladugården och miljön därikring kan man behålla aspekten på landart och samtidigt bereda mer plats åt konstnärerna. Så kan man förmodligen också behålla kvaliteten på utställningen.

Fil. dr. Jorunn Veiteberg, 2:a anförandet:

Veiteberg blev uppringd av journalister från långt bortifrån strax innan hon reste till Vevring. De ställde frågan ”Men är utställningen viktig?” Hon fann att det var lokaliseringen som gjorde frågan relevant. Hade Vevring legat centralt skulle frågan aldrig behövt ställas. Detta påminner om att värdet i Vevringutställningen ligger i att den är förankrad hos dem som bor och arbetar i bygden. I det ögonblick den ger ifrån sig den egenskapen kommer den också att bli den institution som tidigare nämnts, och går på så sätt miste om det som många upplever som unikt.

Därför är det förmodligen inte möjligt att bli större än det finns människor i Vevring så att problemen kan hanteras inom bygden. Istället ligger det mycket i Professor Danbolts idé om att lyfta fram färre konstnärer på mer yta, vilket kunde vara en naturlig utveckling av utställningens tradition.

Dessutom finns stor potential i landart, samt att utställningen är den i särklass mest omfattande utställningen i sin nordiska förankring. Landartprojekten har i stort sett vuxit ut ur de danska ursprungskonstnärernas arbeten på hemmaplan, vilket har fört till ett traditionsbyggande i utställningen. En annan viktig tradition är att utställningen faktiskt inte drivs i nonprofit-anda, utan använder sig av konstförsäljning för att skapa ett överskott som inte kommer till privat vinning, men gynnar samhället. Detta påtalas av konstnärerna som upplever att utrymmet för uppvisande och försäljning av konst och hantverk över lag krymper, vilket gör Vevringutställningen till en viktig arena.

Erlend Hammer, 2:a anförandet:

En tanke som dyker upp med anledning av de konstverk som genom åren blivit kvarlämnade och donerade till bygden är att det värsta man på sätt och vis kan göra är att bygga ett snyggt arkitekturtriat permanent konstcenter. I och med ett sådant projekt skulle mycket gå förlorat. De två saker man kan spinna vidare på är snarare den sociala biten, då beroende av att utställningen inte växer sig för stor, samt landart-aspekten, då landskapet tillåter och inbjuder till så mycket, permanent och tillfälligt.

Ett exempel på detta finner man i årets huvudnummer, *Desibel*, ett musikaliskt landartprojekt för bevarandet av bygden. Nämnas kan att stora landartprojekt faktiskt kan ha en bevarande effekt på landskap de är belägna i. Ett praktiskt exempel på detta är *Lighthouse fields* i USA där konservatorns huvudsakliga uppgift är att köpa upp land, stora mängder land, runt platsen för konstverket för att skydda det från påverkan från andra ekonomiska intressen. Detta har då haft den följden att naturen runt platsen står oförändrad. Lite grann kan detta utgöra ett exempel för hur Vevring med hjälp av landart skulle kunna skapa en kontext som var stark nog att inte förstöras med hänsyn tagen till konstverken.

Replik, Sarah Thingnes:

Många myter byggs upp när alla minns det de upplevt i Vevring, men ursprungligen var det konsten som kom först, inte dagisverksamheten. Det var vi som så gärna ville se våra vänners konst, det var vad det handlade om. Det var då det ordnades så att den skulle kunna bli sedd av alla som ville, vilket kom konstnärerna att tjäna pengar. Vi sålde grönsakssoppa, men vi fick procent av förtjänsten av konstförsäljningen, och då fanns det plötsligt pengar. Så då startade vi dagiset.

Fokusträff med utställningskommittén.

I samband med ett planeringsmöte inför jubileumsutställningen träffade jag utställningskommittén och genomförde en fokusträff med de närvarande. De fick tala i stort sett fritt kring några få enkla frågor som jag ställde.⁶ Poängen med detta tillvägagångssätt är att respondenterna i intervjun utvecklar och fördjupar sina reflektioner och resonemang i samtal med de andra medverkande. Intervjuaren har en nedtonad roll. Intervjun är återgiven i exakta ordalag för att bevara så mycket som möjligt av det sociala samspelet inom gruppen.

Fråga:

Hur fungerar arbetet mellan kommittén och övriga bygden, disponering och liknande, då kommittén verkar utgöra ett centralt organ som sedan fördelar arbetet vidare?

Respondent 1: Det som har varit det vanligaste är att alla har sin uppgift som vi egentligen inte organiserar så mycket längre.

Respondent 2: Vi organiserar ju allt, men vi sätter igång dem.

Respondent 1: Alla vet vad som skall göras.

Respondent 3: Fast om vi skulle råka vara sent ute, t. ex. I första veckan i september, så får vi frågor som när kommer ni och frågar vem som kan gå vakt och så. Folk kommer och säger att de kan jobba då och då, så och så, så att det är ju något som alla känner till väl. Så vi får ju förfrågningar, men sen går vi ju runt till alla och pratar med dem också.

⁶ Ljudupptagning, Vevring 2008-11-20

Respondent 2: Man kan säga att om man frågar om, Vevringutställningen innehåller ju så mycket, men om man tar t.ex. cafeet och hängningen av konsten så kommer ju Uno och är med och så har Trine varit med de sista tio åren också. Så på torsdagen när de [konstnärerna] kommer har alla blivit frågade i förväg enligt en checklista som vi drar runt i bygden med, och då kommer också alla snickare med sina verktyg och så säger de till konstnärerna att nu hänger vi upp grejerna. Under de här trettio åren kan man ju säga att vi har blivit experter på att göra om skolan till vår utställningslokal, och det gör vi huvudsakligen på torsdagen.

Respondent 1: De är ju väldigt drivna, de vet vad som skall göras.

Respondent 2: Ja, men det är viktigt att vi har frågat dem. Det är lite av en grej, listorna vi far runt med, vem bakar bullar och vem är chef för vad osv.

Respondent 3: Vi frågar alla, glömmet vi någon får vi höra det.

Respondent 2: Så vi går runt och frågar alla vad man kan hjälpa till med, och det gäller även övernattnings för konstnärer. Och när det gäller konstnärerna så går vi mycket på rekommendationer från konstnärerna som varit med tidigare. Vi har ett summeringsmöte på söndagen där det ofta rekommenderas konstnärer från årets deltagande. Några tar vi reda på själva och några vänder sig till oss. Då kommittéarbetet går runt i bygden, alla som vill skall förr eller senare vara med, blir det ju också lite olika hur man tänker kring tema och vad man vill visa. Men vi har sagt att vi skall rikta oss mot keramik, smycken och glas som är säljbart. Det har varit viktigt ända sedan starten.

Respondent 4: Ja, vi hade ju textil första gången, och det är ju bara en riktning så att säga. Men det är viktigt, folk gillar att ta med sig något hem och så.

Respondent 1: Vi har ju också först och främst en sak som vi har försäljningsfokus på, smycken i år t.ex.

Respondent 4: Det visade sig ju att textil också kan sälja bra, och bildkonst för den delen.

Respondent 1: Tryck och grafik funkade också bra.

Respondent 2: Därför säger jag att vi sitter mellan två stolar, vi har inget offentligt stöd och vi är inte kommersiella. Då måste vi alltså sälja lite för att få hjulen att gå runt. Detta måste vara nåt som folk har råd med, det kan inte kosta femtiotusen, utan snarare mellan trehundra och tusen kronor. Men så har vi, som jag alltid uppfattat som vår underliggande drivkraft, vår vilja att förmedla modern konst.

Respondent 3: Ja, konst som du inte ser på andra ställen i Sogn og Fjordane, förstod jag det som att vi höll på med. (Skratt)

Respondent 2: Ja, det är lite som viskleken, man vet inte riktigt vad det är när det kommer fram.

Idén kan ju förändra sig under vägen. För min del är det kanske mest glädje i att få till alltihop, att sätta ihop en utställning och visa, som sagt, upp något som inte har visats här förut. Vi försöker hänga med lite på vad som händer.

Respondent 3: Ja, vi försöker följa med vad som faktiskt händer ute i konstvärlden.

Respondent 2: Vi försöker våga lite mer, inte bara spela safe.

Fråga: Hur mycket blickar ni på den övriga konstvärlden då? Om man tar museer och så, hur konstintresserade är ni i övrigt förutom arbetet med utställningen? Görs det studiebesök eller liknande på andra ställen?

Respondent 2: Sällan...

Respondent 1: Det händer väl ibland inne i Førde, av och till.

Respondent 3: Jag läser i kulturen ibland, om konsthantverk och så...

Respondent 5: Det har jag och Wenche diskuterat, att vi faktiskt är för dåliga på att springa runt på utställningar.

Respondent 2: Det är klart att när jag är i Bergen så går jag och ser utställningar, är jag i Göteborg så tar jag mig en runda där, i Strömstad tar jag mig en tur in på Lokstallet. Men jag reser inte direkt..

Respondent 3: ...Vi reser inte på stora utställningar bara för att det är stora utställningar.

Respondent 2: Men det har jag tänkt göra från och med 2010! Då skall vi ut på exkursioner till Paris och se vad som händer där.

Respondent 3: Ja, vi kanske behöver lite vidareutbildning...

Respondent 2: New York har vi också snackat om att åka till. Det är nu med i framförhållningen inför 2010 att det är något nytt som vi skall företa oss.

Respondent 3: Om vi inte varit intresserade utöver Vevringutställningen så är det inte så säkert att vi hade jobbat med Vevringutställningen heller. Hade jag inte haft det intresset jag har hade jag nog inte suttit här nu.

Respondent 2: Jag hade i varje fall inte suttit så länge.

Respondent 4: Men det är något med glädje, för hela bygden blir så glad, och alla som kommer blir så glada. Det blir som ett rus på ett eller annat sätt...

Respondent 2: Men detta att sitta som vi gör nu och ha möte nästan en gång i veckan, det hade jag inte orkat göra om inte jag brann för det som jag skall presentera, och hade inte konstnärerna man snackar med varit så trevliga och haft så många bra idéer hade jag inte orkat.

Respondent 4: Men det är ju ganska olika, Torid som var med förr sade rakt ut att hon inte var det minsta intresserad av konst, men att det var lika bra att få detta gjort. Och hon gjorde ett jättejobb.

Respondent 1: Men det är ju så, själva projektet Vevringutställningen måste jobba framåt, skapa en produkt.

Respondent 3: Och så får vi så fin respons efteråt för jobbet vi gör, vilket visar på att vi faktiskt gör ett bra jobb.

Respondent 5: Jag kom med i utställningsnämnden 1987 och hade inte en susning, hade knappt varit nere i skolan på utställningarna innan det. Men det är något man växer i allt eftersom, något som man fattar intresse för. Nu går jag visserligen inte på utställningar annat än om jag tillfälligtvis trillar över en. Fast jag följer med i tidningarna vad som står där och vad som händer.

Respondent 4: Jag kan ge ett citat som Reidunn Bergström sade efter att hon ställde ut i Florø för längesedan. Hon sade: Så kom alla de här fruarna och damerna och sade att om man nu skulle ge sig iväg på en utställning, så skulle det väl vara den där Vevringutställningen. (Skratt) Så vi har en publik som har hängt med väldigt länge.

Respondent 2: Det tänker jag också mycket på, vår fasta publik som vi skall vara helt på det klara med att vi har.

Respondent 5: Det är ju lite på grund av konceptet vi har, det här sociala och så.

Respondent 3: Du kan komma hit och träffa grannen, ta en kopp kaffe och gå på konstutställning samtidigt.

Respondent 2: Ja, det är ju fantastiskt, och så äter du rømmegraut och håller igång...

Respondent 1: Det blir plötsligt så urbant här med café och så.

Respondent 2: Det är ju också en grej, att det är lite spännande att få hälsa på konstnärerna.

Respondent 4: Ja, det är ju en grej som kanske inte är så vanligt på andra ställen.

Respondent 3: Och ungarna springer runt och samlar på konstnärernas autografer...

Fråga: Så konstnärerna har närvaroplikt under utställningen?

Respondent 2: Ja, och jag tror att det är en av våra stora poänger.

Respondent 3: De blir ju integrerade i bygden eftersom de bor privat hos folk.

Respondent 2: Och att publiken kommer för att få hälsa på, prata med och spana in, det är jätteviktigt.

Respondent 4: Skolbarnen får sina autografer.

Respondent 5: En gång såg jag när det kom en äldre man fram till en av konstnärerna och frågade "Vaihelvete är det du har gjort här?" Sånt hör man rätt vad det är, och det leder oftast till en bra diskussion, konstnären får anledning att förklara sina verk lite mer ingående.

Respondent 4: Folk är ärliga med vad de tycker.

Respondent 2: Jag och Torkil pratade om att det faktum att utställningslokalen inte besitter några pretentioner, man går inte in i något där du förväntas ha rätt kläder eller liknande, man kommer in i en gymnastiksal. Alla har ett förhållande till gymnasalen och till skolhuset, och det är inte som att gå in på operan. Man behöver inte fundera över om man skall stå nära tavlorna eller långt ifrån dem.

Respondent 4: Förr i tiden hade vi en massa hundar som gick på utställningen.

Respondent 5: Till och med min hund har varit på utställningen.

Respondent 2: Men herregud, det var ju rena katastrofen...

Respondent 5: Ja, svansen i jämnhöjd med glaset, det blev grejer det.

Respondent 2: Det glömmet jag aldrig.

Respondent 4: Ja, det var många fler hundar på utställningen förr i tiden.

Respondent 5: Han blev ju glad över att se allt folk, och inte var han särskilt konstintresserad.

Fråga: Och vad får ni tillbaka för allt det här? Vad får Vevring för sin utställning?

Respondent 1: Ingenting.

Respondent 2: Äh, vi bara sitter här...

Respondent 4: Vi dricker öl ihop sista dagen.

Respondent 2: Det var det, utbrända... (skratt)

Respondent 5: Nä, men det blir ju så att man nästan hamnar i dvala, fast precis efteråt är det en bra känsla, plus att man har fått många nya kontakter.

Respondent 4: Det är mycket prat tiden efteråt.

Respondent 5: Och arbetet med nästa års utställning börjar ju direkt efter att den förra är slut.

Respondent 3: Utställningskommittén samlas redan på söndagen under utställningen för att planera vidare, och det är väl egentligen den största motivationen, det att få fortsätta och driva vidare.

Respondent 5: Man ser väldigt mycket fram emot nästa utställning så fort man är färdig.

Respondent 3: Årets utställning har vi ju planerat rätt länge...

Respondent 1: Ja, till det uppsummeringsmötet måste vi nog samla ihop hela bygden i kyrkan. Alla tycker mycket om hela arrangemanget, att det blir fest och så.

Respondent 4: Hela familjen kommer hem, det är som en liten julafton.

Respondent 3: Det är då min familj kommer, inte till jul, men till utställningen.

Respondent 4: Se på Ole-Dag och hans familj, de har ju valt att bygga om ett av sina hus och öppna det helt för utställningen, och en av systrarna kommer och driver caféet där.

Respondent 5: Ungdomarna kommer hem igen, de vill vara med på utställningen. Det ger både dem och oss någonting att vara med. Det är det viktigaste i livet nästan.

Respondent 1: I den mån vi faktiskt har tillflyktning har nog Vevringutställningen varit med och bidragit. Även om det inte är så många som faktiskt flyttar hit så är det många som ändå är intresserade.

Respondent 2: Ja, för vi har ju inte någon avflyttning, det tycker jag är viktigt. Den är ju stor annars här på platserna runtomkring.

Fil. dr. i konstsociologi Dag Solhjells invigningstal på öppningen av utställningen *De fyra ursprungliga*.

Dag Solhjell är fil. dr. i konstsociologi och har en gedigen produktion av skriftställande, konstkritik och böcker bakom sig. Han var inbjuden att hålla ett öppningsanförande på temat Vevring vid öppningen av utställningen som i samband med Vevringutställningens trettioårsjubileum hölls på Sogn- og Fjordane Kunstmuseum i Førde, och som bestod i de fyra konstnärer som skapade den första Vevringutställningen. Därav titeln *De fyra ursprungliga*.⁷ Följande text är översatt från norska:

Alla gallerier och traditionella utställningar, såsom Vevringutställningen, har två ansikten. Det ena vänder sig mot konstnärerna, och det andra vänder sig mot publiken. Men Vevringutställningen har i tillägg till dessa två ett tredje ansikte, ett ansikte som vänder sig inåt mot Vevring och bygdesamhället där. Jag känner inte till någon annan liknande utställning i Norge som har detta tredje ansikte så tydligt och vällyckat. Det är dessa tre ansikten jag skall försöka säga något mer om, och dessutom knyta detta till de här fyra konstnärerna. De som ursprungligen var debutanterna för Vevringutställningen. I boken *Vevring og kunsten* så hittar jag följande uttalande av Geir Karlstad: ”Vi lägger ribban högt, och det är en ära att få vara med på utställningen.” Det ärofulla ligger alltså i den höga ribban. Ett trångt nålsöga kunde man kalla det, en sträng jury, en kräsen kurator. Desto högre ribba, desto fler bra konstnärer som önskar att vara med. Desto lägre ribba, desto färre bra konstnärer önskar att vara med. De låga ribborna håller de bra konstnärerna borta medan de höga ribborna drar de bra konstnärerna till sig. Det är den grundläggande insikt som varje självmedveten utställningsarrangör bör ha och hålla fast vid.

Vi ser här en nordisk profil, kända namn, konstnärer som är på väg uppåt, en eller ett par från det egna fylket. Det är detta som är utställningspolitiken för Vevringutställningen, vilket också står i boken. Vevringutställningens arrangörer har gett sig själva förmågan att ge hög konst ett erkännande vilket de flesta inte klarar, och det var detta som gjorde att jag blev så otroligt imponerad då jag såg den långa räckan med listor över utställningar och alla bra konstnärer som varit här genom åren. Det är en hälsoförening ju, inte ens en konstförening! Det är så fruktansvärt bra gjort att jag är glad för att jag redan ganska tidigt lyfte fram Vevringutställningen i några av mina böcker.

Så, dessa fyra första konstnärerna var den höga ribban. Tillfälligheten kunde ha varit att helt andra hade blivit tillfrågade, konstnärer som inte kunde hoppa så högt, men de valde er som också skickade signalen utåt, inte minst till andra konstnärer, att här var det seriösa grejer på gång. Det här bör ni vara med på, för det här är bra.

Och så var det ansiktet mot publiken. En utställningsarrangörs allra viktigaste, kanske den enda viktiga, signalen utåt mot publiken, är utställaren. Ett galleri och en konstutställning som denna är sina konstnärer. Konstnärerna berättar för publiken vad utställningen står för i konstvärlden, vad det är för kvalitetsnivå, och inte minst för dess geografiska nedslagsfält. När konstnärsribban ligger

⁷ Ljudupptagning Førde, 2009-09-16

högt ställer man också större krav på publiken. De fyra konstnärerna vi har här idag, de var med om att lägga ribban högt även för publiken.

Ansiktet mot lokalsamhället, låt oss kalla det bygdesamhället. Jag citerar åter Geir Karlstad: ”Du får ett helt annat förhållande till det när du är med på att hänga upp helheten, att lära känna konstnärerna och de dig.” En känd filosof och pedagog, John Dewey, har skrivit en bok som heter *Art as experience*. Med begreppet konst menar han något helt annat än det vi vanligtvis tänker oss. Han menar att konst är mötet med konsten, och konstverket består i de erfarenheter man får ut av mötet, och Vevringutställningen är ett otroligt fint konstmöte. Det är konstförmedling av hög klass, och jag är glad att du nämnde det, Morten, att museerna är något helt annat. Det har egentligen ett slags handikapp i förhållande både till konstnärerna och till publiken, och åter igen vill jag peka på den betydelse för lokalsamhället som dessa fyra första konstnärerna Anette, Anne, Jane och Britt hade. De bidrog till att ge detta ansikte inåt, detta tredje och kanske allra viktigaste av de tre.

Till slut vill jag fundera lite över de möjliga förbindelser som finns mellan dessa fyra konstnärer, deras konstnärliga uttryck som vi kan se hänga runt om oss på vägarna här idag, samt det arbete och de hållningar som Vevringutställningens arrangörer bidrog till. Det är lite dristigt att göra en sådan sammanställning, men jag skall göra ett försök i alla fall. För det är ju dristighet som Vevringutställningen utstrålar. Det är kanske Norges mest dristiga utställning. Tänk på det. Konstverken, de som tillhör den utställningen jag nu är på väg att öppna, är präglade av intimitet och den närkontakt som Vevringutställningen lyckas fara med, i alla led. De uppvisar en hög grad av materialbehärskande. De kan konsten, för att säga så, och på samma sätt är också Vevringutställningen arrangerad. De kan konsten att arrangera en bra utställning. För det tredje har utförandet en lätthet med sig, som om det vore en enkel sak. Men vi vet att det ligger minst trettio års träning bakom det, och den verkar också svara för den lätthet och stämningen som finns runt hela arrangemanget. Konstverken är också vackra. Det är inte mycket konst idag som är så vacker som det vi ser här. Det väcker fina känslor det här som har med Vevringutställningen att göra. Den har ett drag av nostalgi, alltså en något romantisk längtan tillbaka till en svunnen tid vilket här är definitionen av nostalgi, med kärleken till naturen, kulturen och traditionen. Och nu har Vevringutställningen själv blivit levande tradition, och det är denna tradition jag vill ge er mina lyckönskningar att fortsätta med. Utställningen är öppnad!

Röster från bygden

Följande citat är hämtade ur intervjuer som finns återgivna i boken *Vevring og kunsten*.

Sarah:

De flesta konstnärerna bodde hos oss på Myra och hos Gerd i början. Vi fick god kontakt, men övriga bygdesamhället blev stående utanför. Det var inte rätt igenom lyckat och ledde till lite svårigheter i början. Men då antalet deltagande konstnärer ökade blev de också inkvarterade på andra platser, till glädje för både konstnärerna och de hushåll där de bor. Alla fick ett närmare förhållande till utställningen.

Johannes:

Varje år har vi haft konstnärer boende hos oss. De har gjort ett väldigt fint intryck på oss, det har varit många trevliga människor. De sover här och äter frukost, får middagskaffe, och på kvällen går de på fest.

Magny:

Vi är inte så förtjusta i dryckesvaror, så vi är inte med på festerna. Men det är ju trevligt för konstnärerna att komma iväg på festen och lära känna folk. En av de som bodde här såg vi nästan inte till. Han lade sig sent och gick upp sent. Vi har fått flera vackra saker av de konstnärer som har bott här.

Johannes:

Jag hade aldrig trott att utställningen skulle fortsätta i så många år. Det är faktiskt väldigt imponerande. Om den skulle ta slut skulle också många sakna den. Vevringutställningen har gjort bygden mycket god reklam.

Sarah:

Festen på Myra är en viktig del av hela evenemanget, utan den hade inte utställningen varit vad den är. Den svetsar samman konstnärerna som ställer ut och den svetsar samman bygdefolket. Festen har ofta överraskande inslag, och den är alltid en succé. Det är mycket glädje. Sedan är det ett fantastiskt matbord som blir serverat, huvudsakligen med fisk i från fjorden som råvara. Det är lite av bygdens själ som ges till tacksamma gäster.

Olav:

Det är många som har lust att vara med under festkvällarna. Bygdefolket är välkomna, och konstnärerna förstås. Utställningsnämnden prioriterar alla som har varit med och jobbat med att få utställningen till stånd, hjälpt till på ett eller annat sätt. Dessutom brukar det tillkomma en del tidigare medhjälpare. Det brukar röra sig om 80-100 festdeltagare varje kväll. Det är ungefär så många som får plats. Vi brukar vara tvungna att säga nej till många som haft lust att komma.

Grethe Heggelund:

Barnen i skolan som varje år får den här kontakten med konst och konstnärer får också ett nära och fint förhållande till konst och konstuttryck. Från det att katalogen för årets utställning kommer är de uppslukade av vad som är värt att se och vad som skall hända. De väljer ut den konstnär de vill intervjua och är väldigt självständiga i sina val. I utbildningen i skolan har utställningen en viktig funktion. Vi lägger stor vikt vid både för- och efterarbete runt en utställning. När barnen ger uttryck för att de vill tömma sina sparbössor och köpa både det ena och det andra på utställningen så får vi också tillfälle att bedriva lite matematikundervisning. Priser och köpkraft och sådant.

ANALYS

Följande text syftar till att analysera det insamlade materialet jämt mot de frågeställningar som ställts i uppsatsen och det teoretiska material jag valt att utgå ifrån.

Deltagande konstnärers bild av utställningen

Konstnärerna, som är grunden till den produktion som Vevringutställningen utgör, är också de som befinner sig längst ut i den sociala sfären kring utställningen. Det är de som har, åtminstone innan de kommer, minst erfarenhet av alla de inofficiella sammanhang som tillsammans bildar utställningens helhet. Det som utställningen får när den bjuder in konstnärerna är en legitimitet till sin verksamhet. Denna legitimitet är viktig, en grundförutsättning för verksamheten genom att den skapar hela funktionen som organisationen uppvisar gentemot omvärlden. Legitimiteten består kort sagt i konstnärernas professionalitet, de bidrar till organisationen med sin profession på ett liknande sätt som läkarkåren fungerar på ett sjukhus.

De konstnärer som deltog i min undersökning som utfördes med syfte att genomlysna nätverksstruktuerna i utställningen, i det här fallet 2008 års upplaga, bidrar också till undersökningen med förstagångsbesökarens syn på Vevringutställningen. De var alla nya i Vevring och de flesta av dem kom inte till orten förrän dagarna innan utställningen skulle öppna. Deras beskrivningar har givit mig information om hur utställningen upplevs av en deltagare med en aktiv observatörsroll, vilket konstnären ofta får. Som konstnär blir man hyst av privatpersoner i bygden, man behöver inte ställa upp med något annat arbete än de objekt man ställer ut samt den närvaroplikt som är obligatorisk för konstnärerna under utställningen.

De mötte inte bara varandra och de ansvariga för utställningen, utan även familjerna de bodde hos och i viss mån även annat folk. Hela intrycket av utställningen som helhet verkar ha skapat en viss förundran hos de deltagande konstnärerna, framförallt jämt mot den rådande andan och arbetsviljan som uppvisas i bygden under utställningsdagarna. Denna upplevelse verkar kunna kompensera för utställningens tillkortakommanden i form av begränsningar i ekonomisk ersättning utöver det som konstnärerna säljer för, samt det faktum att utställningen saknar en stark konstnärlig ledning. Flera talar om upplevelser som de kommer bära med sig länge.

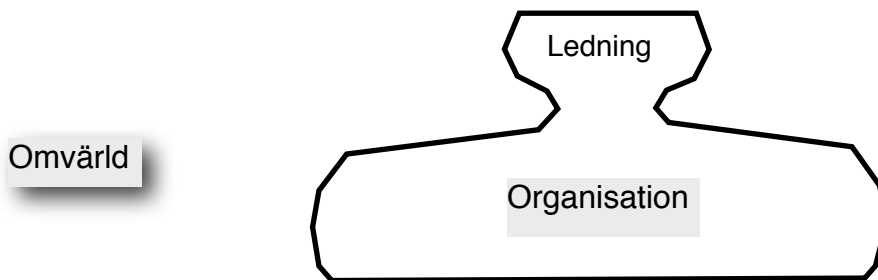
Även hos dem som bor i bygden kommer en positiv bild av utställningen fram. Man jämför den på vissa ställen med en högtid som, på det sätt kalenderbundna högtider brukar göra, återkommer årligen. De boende i bygden lägger ofta större vikt vid de sociala sammanhang som utställningen bär med sig än vid konstföremålen. Ett exempel på detta är festen som hålls varje kväll under utställningsdagarna. Den har i stort sett alla i lokalsamhället har en åsikt om. Även själva utställningen utgör en mötesplats med gott om rum för socialisation både med konstnärerna och andra tillresta besökare. Kaféet brukar vara fyllt av alla sorters utställningsbesökare, från enstaka hundar och lokala mjölkbönder till statliga inköpskommitteer.

Organisationen

För att närma sig hur Vevringutställningen är uppbyggd organisatoriskt måste det först klargöras att den naturligtvis inte sammanfaller med någon idealbild av en organisationsfigur, utan snarare kan jämföras med dragen hos en sådan. Som organisation betraktat är utställningen snarast uttryckt liten, men faktum kvarstår att den som konstutställning betraktat ter sig ovanligt välorganiserad med omfattande mänskliga resurser. Till att börja med skall jag försöka beskriva den struktur som organisationen har. Strukturen är att jämföra med det skelett kring vilket de sociala sammanhang och de grupper som i praktiken utgör organisationen är inordnade i.

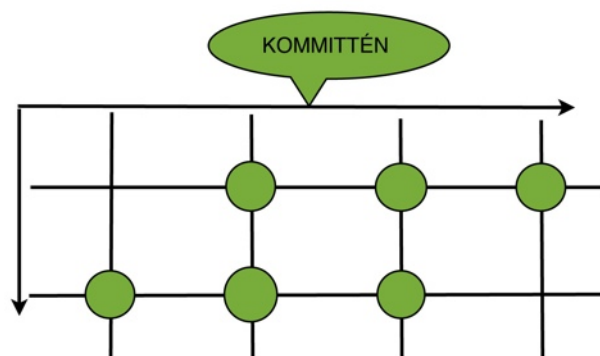
Organisationstruktur

Det första man kan se när man studerar utställningen som en struktur är dess horisontella otydlighet, vilken är en effekt av att det saknas egentliga hierarkier inom organisationen och att den förefaller vara platt. Däremot finns en tillsatt ledningsgrupp som planerar organisationens arbete. Organisationen tenderar att hänga ihop i en enda del, med en tidigare nämnd platt struktur och en ledning som i första hand samordnar arbetet.

Detta är typiskt för mindre organisationer utan större intern specialisering, där samma personer kan utföra flera uppgifter. Den här strukturella konfigurationen kallas vanligtvis *entreprenörsorganisation*⁸ och är vanligt förekommande bland små- och nyetablerade företag. En tydlig skillnad mellan Vevringutställningen och den här modellen är dock att det i vanliga fall förekommer en stark huvudman som styr organisationen, en ensam ägare eller liknande, något Vevringutställningen saknar.

Inom organisationen kan man se att arbetsfördelningen sker i ett internt nätverk under utställningskommitténs koordination. Detta liknar vad som kallas för *matrisstruktur*. Denna typ av internstruktur fungerar genom att en basstruktur, i det här fallet alla engagerade i arbetet med utställningen indelade i olika grupper efter vad de vill och kan göra, och de olika projekt (illustrerade med punkter) som utgör arbetet organisationen måste utföra, sammanfaller i ett nätverk enligt bilden.

⁸ Jacobsen/Thorsvik, *Hur moderna organisationer fungerar*, Lund, 2008, s. 101

På detta sätt organiseras arbetsplatsen så att ”rätt” person finns på ”rätt” plats under arbetet, snickare vid bygget av utställningen och matlagare i köket för att nämna några exempel. Som tidigare nämnts kan samma person utföra olika arbetsmoment. Matrisen utgör en slags horisontell kombination av funktionsbaserade och marknadsbaserade enheter, och kommer ofta till sin rätt när det uppstår ett tryck att dela knappa resurser mellan flera produktionslinjer.⁹ I utställningens fall består dessa linjer i huvudsak av följande:

- Administration
- Hängningen av utställningen
- Vaktning av utställningen
- Driva kaféet
- Genomföra festerna
- Hysa de deltagande konstnärerna

Organisationskultur

Då det finns anledning att diskutera Vevringutställningen som en effekt av en på platsen befintlig kultur och organisationen som förvaltare av denna, kommer kulturen inom organisationen att tillägnas ett eget avsnitt. Dock kan i korthet nämnas några ord om kultur inom matrisstrukturen, vad den spelar för roll för organisationens strukturella egenskaper.

En grundläggande byggsten i en fungerande matrisstruktur är att man förmår att samordna processerna simultant mellan de enheter som är organiserade utmed de dimensioner som bygger upp matrisstrukturen, och att medarbetarna förstår den helhet och det sammanhang som de är delar av.¹⁰ Detta är ett måste för att bemästra de samarbetsrelationer som de ingår i för att kunna förverkliga överordnade mål. Matrisstrukturen är beroende av en välfungerande och enhetlig kultur för att kunna fungera optimalt. Normalt anses detta vara det svåraste och mest komplexa sättet att bygga upp en organisation. För Vevringutställningen verkar det ha fallit sig naturligt. Inom organisationslitteratur refereras ofta till Edgar Schein, och han uttrycker följande resonemang om organisationskultur:

Organisationskultur är ett mönster av grundläggande antaganden- uppfunnet, upptäckt eller utvecklat av en viss grupp efterhand som den lär sig bemästra sina problem med extern anpassning och intern integration – som har fungerat tillräckligt bra för att bli betraktat som giltigt, och som därför lärs ut till nya medlemmar som det riktiga sättet att uppfatta, tänka och känna om dessa problem.¹¹

Det finns två centrala poänger i detta citat, nämligen att det inte är meningsfullt att tala om organisationskultur om man inte knyter begreppet kultur till en eller annan grupp inom organisationen som delar en uppsättning grundläggande antaganden, samt att kultur bygger på lärande. Detta är en inriktning som tydligt riktar sig mot organisationer som präglas av gemensam

⁹ Jacobsen/Thorsvik, 2008, s. 78-79

¹⁰ Jacobsen/Thorsvik, 2008, s. 80

¹¹ Jacobsen/Thorsvik, 2008, s. 140

och enhetlig kultur, även om det finns många exempel på organisationer som utvecklat kulturell mångfald, mångtydighet och konflikt.

I fallet Vevringutställningen präglas dock organisationen av just gemensamhet kring grundläggande värderingar, sammanhang och övergripande mål.¹² I organisationstermer kan man uttrycka Vevringutställningens förmåga att engagera, entusiasmera och utvecklas som en effekt av organisationens kulturella drag. Dessa kulturella drag anses normalt vara en effekt av alla människors behov av att uppleva en social tillhörighet och bli accepterade av andra, samt att alla människor har behov av stabilitet och mening i tillvaron.¹³ Organisationen har en förmåga att fånga in medarbetare som väljer att återkomma till arbetet med utställningen gång på gång av egen vilja, något som tyder på stark giltighet hos organisationens arbetssätt och hög grad av intern integration och förmåga att lära ut. Samtidigt lockar utställningen publik och engagerar nya konstnärer, vilket tyder på att man hittat rätt i sitt förhållande till omvärlden och har löst sina problem på ett tillfredsställande sätt.

Att Vevringutställningen som organisation har en stark kultur framgår tydligt av ovanstående kriterier. Man kan också se en tydlig parallell mellan de kulturella drag som bygger på engagemang, social tillhörighet och gemenskap och de kriterier som anses krävas för att få till stånd en fungerande matrisstruktur. En förklaring till engagemanget bakom organisationen finns i kopplingen mellan lokalsamhället och organisationen. Frågan är dock om denna koppling som uppstått är unik för Vevring och dess invånare eller om den kunde tänkas uppstå någon annanstans? Svaret på denna fråga är inte liktydigt och sammanfattas enklast som både ja och nej. Vevring har som tidigare berättats haft en del unika förutsättningar som föranlett utställningen, som i princip lika väl kunnat uppstå på en annan plats också. Mekanismerna bakom skeendena hade kunnat var desamma på en annan ort, men det vore osannolikt.

Dugnad

I Norge finns ett ord för relationen som kan beskrivas som individ-engagemang-samhälle, och som ligger bakom viljan till ideellt praktiskt arbete: Dugnad. Vevringutställningen är ett projekt som utförs på basis av traditionell norsk dugnad. Begreppet sammanfattar en individs ideella engagemang i arbete som kommer samhället till nytta, och hur detta sätts i ett ekonomiskt system där den ideella insatsen för det allmännas bästa återfås i form av gemenskap, tillhörighet och motprestation. Dugnaden är en institutionaliserad form av engagemang, och har varit av stor vikt i lokala samhällen där gemenskap varit viktig för att klara av samhällets överlevnad, arbete har varit av nöden och samordning har krävts för att kunna nå målen med arbetet. I ett samhällsekonomiskt perspektiv har dugnaden utgjort en motor på många platser då den skapat produktion av arbete till en obefintlig kostnad samtidigt som samhället stärkt sin kultur och de relationer som den består av. En organisation som tillämpar dugnad är därför helt och hållet beroende av sina medarbetares motivation till arbete. Detta omnämns som dugnadsandan vid flera tillfällen av konstnärer och personer från Vevring.

Att foga in dugnadsbegreppet i organisationsteoretiska termer utifrån modellen för Vevringutställningen skulle ge ungefär följande förklaring:

¹² Angelöw/Jonsson, *Introduktion till socialpsykologi*, Lund, 2000, s. 120

¹³ Jacobsen/Thorsvik, 2008, s. 142

Organisationen klarar på grund av en stark kultur och motivation bland medarbetarna att genomföra ett genomgående filantropiskt arbete, på bekostnad av den enskilda medarbetarens individuella belöning i form av ekonomisk ersättning för arbete. Ersättningen för arbetet inom organisationen blir snarare samhällsekonomiskt märkbar, men den enskilda medarbetaren kan också få en direkt förtjänst i form av känslor av samhörighet, gemenskap och upplevelser i samband med detta. Den filantropiska verksamheten organisationen utför är direkt kopplad till och beroende av organisationens omvärld.¹⁴ Den energi som krävs för att upprätthålla organisationen och dess arbete finns i denna omvärld, liksom förutsättningarna för att lösa organisationens problem.

Man kan säga att att grundbulten i Vevringutställningens kulturella drag sammanfaller med de unika förutsättningarna på orten i kombination med den generella dugnadsprincipen. Summan är alltså en organisation med viss struktur för att skapa fokus, koordination och stabilitet, som finner sin egen existens och verksamhet vara skäl nog till ett starkt ideellt engagemang, samt insikten om betydelsen detta har både för individ och samhälle.

Vevringutställningens organisationskultur sammanfaller med den sociala kultur som återfinns i samhället, som i grund och botten är en produkt av de individer, traditioner och normer som finns där.

Omvärld

Alla organisationer befinner sig mitt i en omvärld, och så även Vevringutställningen. Detta är orsaken till att omvärlden måste studeras, då det är från omvärlden en organisation hämtar sin arbetskraft, sina råvaror och liknande, samt att organisationen är beroende av omvärldens uppslutning och legitimitet för att överleva.

Omvärlden brukar normalt inom organisationsteori delas in i tre sfärer, närmast organisationen domänen med organisationens specifika förhållanden såsom besökare, konstnärer, lokala företag. Sedan kommer nationella förhållanden, som konkurrens, politik och lagar, och efter det även internationella förhållanden. I fallet Vevringutställningen är det i första hand domänen som menas. Som framgår av samtalet som förts under fokusträffen med utställningskommittén är Vevringutställningens verkställande ledning inte särskilt drivande för att förhålla sig till nationella och internationella förhållanden. Istället fokuserar man sig främst på det område som utgör utställningens domän.¹⁵

En grundläggande effekt av en organisations beroende av sin omvärld är att det genom andra aktörer eller förhållanden som organisationen själv inte har inflytande över skapas en osäkerhet. Osäkerheten är generellt att betrakta som bristande förmåga eller möjlighet att förutsäga vad som ska hända i framtiden. Graden av osäkerhet avgör hur mycket information som organisation behöver inhämta och bearbeta. Då strukturen har betydelse för hur en organisation förmår inhämta, kommunicera och nyttiggöra sig information, påverkar graden av extern osäkerhet ofta hur organisationsstrukturen utformas. Vevringutställningen har dock de flesta osäkerhetsmoment som besökare, inkomster och ekonomiska förutsättningar inom sin egen domän, och har på det sättet också förhållandevis bra kontroll över de parametrar som kan anses som osäkra. Detta märks i förhållandet till den institutionaliserade konstvärlden, där utställningen genom sina verksamhetsår

¹⁴ Jacobsen/Thorsvik, 2008, s. 218

¹⁵ Jacobsen/Thorsvik, 2008, s. 216

förefallit vara i princip autonom. Förutom den kontakt man har haft med konstnärer som engagerats i utställningen har verksamheten varit helt oberoende av uppmärksamhet, stöd och villkor som annars figurerar inom konstvärlden, nationellt som internationellt. Detta är, som tidigare sagts, en viktig förutsättning för utformningen av organisationen och utställningen.

Vevringutställningens domän utgörs huvudsakligen dels av bygden Vevring och de människor där som väljer att arbeta med och stödja utställningen, dels av det kontaktnät som utställningen genom sin verksamhet bygger, dels av de människor som kommer och besöker utställningen då den hålls. Denna domän är i stort sett oförändrad sedan starten 1979, mycket beroende på att utställningen inom sin domän saknar egentlig konkurrens eller annat liknade tryck som gör att organisationen måste förändra eller anpassa sig efter sin omvärld. Istället har organisationen fått en naturlig plats inom sin domän, med en form och ett innehåll som ses som en självklarhet. Formen har under de första trettio åren med undantag av jubileumsutställningen 2009 varit oförändrad. Ungefär samma antal konstnärer har bjudits in, ungefär samma antal besökare har kommit för att se utställningen, och utställningen har från år till år varit likadant upplagd, samma helg, samma dagar, samma evenemang. Behovet av förändring finns egentligen inte, förutom de förändringar och injektioner som generationsskiftet och liknande innebär, dock inom ramarna för traditionen. Verksamheten har vuxit likt ett träd, sakta och stadigt, med tydliga årsringar som enda tecken på ålder.

Nätverk

Som jag tidigare skrivit hade jag först ambitionen att genom en social nätverksanalys genomlysas nätverksstrukturen och beskriva den grafiskt. Dock visade det sig att denna undersökning skulle bli alltför stor till sin omfattning i förhållande till den relevans som den skulle ha i uppsatsen, så ambitionen sänktes något. Den sociala nätverksanalysen har istället fått bistå som en teoretisk beskrivning av nätverkets funktion, utifrån de metoder man brukar använda sig av inom nätverksanalysen. Tillsammans med kompletterande kunskap från organisationsteorin ger detta en fungerande beskrivning av nätverket.

Organisationen Vevringutställningen opererar utifrån förutsättningarna som finns i det sociala nätverk som genom åren byggts upp. Nätverket är ett instrument genom vilket utställningens sociala processer kanaliseras. Dels intrakommunikativt inom organisationen, dels interkommunikativt gentemot omvärlden. Nätverket förmedlar de kontakter och resurser som behövs för att lösa de problem och uppgifter som verksamheten innebär. Utmärkande för nätverket är att enskilda individers sociala nätverk blir en integrerad del av organisationen.¹⁶ Som tidigare berättats är detta också en av anledningarna till organisationens struktur. Genom att individuella nätverk tas upp i organisationens nätverk förlängs räckvidden för dessa individuella nätverk, samtidigt som de också förstärks och förankras i organisationen.¹⁷ Att de individuella nätverken blir förlängda och förstärkta är en viktig funktion i organisationen, då en stor del av dess sociala attraktionskraft ligger i att utgöra ett kluster av starka, intressanta och attraktiva kontakter. Organisationens attraktionskraft springer ur det kluster av individer som har kopplingar till den, och precis som företag i näringslivet gärna befinner sig i starka och omfattande kluster gör också människor det. Konstnärer attraheras av den lista med konstnärer som sedan tidigare finns kopplade till- och

¹⁶ Knoke/Yang, *Social network analysis*, London, 2008, s. 6-7

¹⁷ Knoke/Yang, 2008, s. 8-9

representerade vid utställningen, nya medarbetare kommer därför att de har vänner eller bekanta som har kopplingar till nätverket.

Då organisationsstrukturen är platt, utan direkta hierarkiska nivåer, har organisationen inte heller ett eget nätverk byggt efter organisationens förutsättningar oberoende av medarbetarna. Istället är Vevringutställningens nätverk fortfarande efter alla år summan av de individuella nätverk som finns kopplade till och arbetar med organisationen. Detta nätverk är följsamt och organiskt, försvinner där kontakter upphör, byggs ut där nya skapas. Det resursbehov som organisationen har finns alltid inom ramarna för detta nätverk, och när nätverket inte räcker till utökas det för att kunna omfatta just dessa resurser.

Sammanfattning av analys

Vevringutställningen har som organisation en hel del utmärkande och särpräglade drag. Bland det första man lägger märke till är hur organisationen är uppbyggd kring frivilligt arbete och det sätt som den förmår motivera detta arbete. Sedan syns tydligt hur arbetet med utställningen går i en årsbaserad cykel, och den förmåga till hållbarhet detta arbete förefaller ha. Sist syns också utställningens autonomi från vad som egentligen borde vara dess institutionella omvärld, hur den istället helt och hållet agerar i och utifrån sin egen domän utan egentligt intresse av det andra som försiggår i konstvärlden. Att utställningen består av en organisation som har dessa egenskaper beror till stor del av den kultur som råder inom organisationen och dess direkta omvärld, Vevring, samt av de individuella nätverk som organisationen fångar upp och tillgodogör sig. Dessa parametrar lägger grunden till en organisationsstruktur som helt och hållet följer organisationens sociala och resursorienterade behov. Produkten blir förutom en konstutställning av god kvalitet också de effekter i form av känslor, upplevelser och engagemang som enskilda individer erfar. Dessa effekter får betydelse på en kollektiv nivå, och kommer på så sätt samhället till godo i form av engagemang, identitet och ekonomiska resurser.

Vid flera tillfällen har jag sett och hört exempel på hur utställningen fungerat som en katalysator för andra frågor rörande samhället, hur konsten har fått återspegla diskussionen om frågor som rör helt andra områden än själva utställningen på ett sätt som givit grunden för en mer nyanserad diskussion. Detta är enligt min mening ett tecken på att Vevringutställningen som organisation och som konstutställning uppnått en mycket hög grad av integration i det samhälle där den existerar, med positiva effekter som följd. Utställningen förmår vara en samlingspunkt, en produktiv verksamhet och en identitet i detta samhälle, på ett sätt som vunnit allmän giltighet.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Vad blir då det kortfattade svaret på frågan om vad som är grejen med Vevringutställningen? Inledningsvis talade jag om vikten av konstens sociala sida, dess förmåga till engagemang i de samhällen där den blir förankrad. Avslutningsvis sammanfattade jag rena funktioner i det arbete och de processer som utgör Vevringutställningen. Någonstans mitt emellan kom en rad olika människor till tals om sina erfarenheter av utställningen, utifrån sitt sätt att tänka om den och om konst. Någonstans som en röd tråd genom detta löper också själva grejen med Vevringutställningen. Konstens sociala sida är i själva verket en spegelbild. Konst är ofta förknippat med det kontroversiella, som något som går emot en strävan att skapa det normala. Den har kommit att stå

för granskningen av oss som människor genom att konstnären likt en djävulens advokat lägger in motargument och går mot strömmen, tar sig rätten att se och synas. I själva verket sker granskningen dock först när vi själva ser, och inte direkt genom det arbete som konstnären gör eller innehållet i ett specifikt konstverk. Rösten som talar finns i den perception varje individ genomgår vid upplevelsen av ett konstverk. Genom konsten ser vi, inte kanske vad någon annan ser, men vad vi själva kan och vill se. Det kastas en spegelbild mot oss av vad vi vet och kan, tror och tycker. Men vad händer när konsten blir en del av det normala?

Som fil. dr. Solhjell nämnde när han tog upp John Dewys bok *Art as experience*, kan man se mötet med konsten som en erfarenhet. Erfarenheten finns redan i det att man möter konsten, men det sammanhang i vilket man möter den kan komma att påverka hur man uppfattar sin egen spegelbild. Som en isolerad företeelse kan konst ge en svårtolkad och grumlig spegelbild av sin betraktare, min egen erfarenhet från arbetet med olika utställningar är att många har svårt att förstå och uppfatta mening i konst som de ser i kliniska miljöer. Som en isolerad företeelse blir konsten helt utelämnad till sitt eget kontextskapande vilket också kan göra den introvert och svårtillgänglig. Jag tror att orsaken till Vevringutställningens framgång både som konstutställning men också som en förmedlare som förmår locka en mycket bred publik ligger i denna spegelbild.

Vevringutställningen utgör ett sammanhang som avdramatiserar förhållandet till vad konsten är, oavsett vem som betraktar den. I den miljö som Vevring erbjuder vad det gäller både omgivningar och sociala sammanhang kan i stort sett vem som helst finna att spegelbilden i konsten är klarare och mer begriplig, just därför att den är en del av och innehåller element från omvärlden istället för att vara isolerad från den. Var och en får utrymme att utforska sin egen erfarenhet. Som en pedagogisk tanke är detta inte alls dumt, Vevringutställningen har uppenbarligen inte något behov av pedagogisk verksamhet annat än den som genomförs i skolan med barnen. Utställningen har en förankring som få andra konstprojekt. Kanske är detta kärnan i den relationella estetiken som fil. dr. Veiteberg nämner, konsten placerad i ett sammanhang som gör dess innehåll klarare och mer tillgängligt för varje enskild individ. Kanske är det varje individs förhållande till konsten som i sin tur leder till ett starkt förhållande till den plats och de människor som är där konsten finns. Jag ämnar inte definiera hur och på vilket sätt Vevring och dess utställning är ett exempel på relationell estetik, men aspekterna finns där. Och de har visat sig värdefulla. Konsten som visas vinner i regel förtroende hos sin publik på det sammanhang som utställningen utgör. Konstnärer, besökare och arrangörer tillgodogör sig en upplevelse som för alla inblandade skiljer sig från det normala, det vardagliga, utan att någon egentligen behöver göra något ovanligt. Det lokala samhället får en kärna, en identitet och ett engagemang som förmår nå vida utöver utställningsverksamhetens gränser.

Vevringutställningens sätt att förmedla konst skulle idag falla inom ramarna för vad som skulle kallas en kulturstrategisk satsning. Effekterna av utställningen innehåller alla element av det som man vill åstadkomma när man satsar på kulturreсурser som en grund för ekonomisk välfärd, en tanke som sprider sig inom politiska förvaltningar på olika nivåer över Europa. Vevringutställningen var redan när den startades 1979 en lyckad kulturstrategisk satsning. Idag kan man se effekterna av den. Vevring kan ge insikten om att kultursatsningar som en kärnverksamhet är viktigt. I arbetet med skapa en ort, kommun eller plats med en hållbar ekonomisk utveckling och dessutom attraktionskraft både för besökare och invånare är kultur, och i detta fall konst, en utlösande faktor.

Grejen med Vevringutställningen är att den kan påvisa effekten som kultur kan ha på ett samhälle. Att konst faktiskt kan betyda något i sammanhang större än sin egen kontext. Att samtidskonst kan locka en bred publik, och att det inte behöver vara svårt. Det behöver inte nödvändigtvis vara lätt, men det kan göras med en inställning om att det går och därför borde göras. Vevringutställningen är en flygande humla över konstvärldens institutioner. Vid en första anblick ser dess vingar otillräckliga ut och dess flygförmåga verkar förbryllande, men vid en närmare titt ser man de exakta rörelser som vingarna utför och som skapar de luftvirvlar som bär humlan vidare genom luften. Faktum är att humlan också fyller en mycket viktig funktion då den hjälper till att sprida pollen mellan de blommor som står fast rotade i marken. Vevringutställningen är inte en konstinstitution av det vanliga slaget, sin ålder och etablering till trots, utan verkar i ett mellanrum som tenderar att finnas mellan institutioner och samhälle. Så länge intresset finns att driva Vevringutställningen i sin nuvarande och traditionella form, och så länge den utgör något som är viktigt i Vevring utan att för den sakens skull bli pretentiös, kommer utställningen att fortsätta. För det är det som är Vevringutställningen, en gemensam vilja att få någonting gjort.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Tryckta källor och litteratur

Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom, *Introduktion till socialpsykologi*, Lund 2000

Jacobsen, Dag Ingvar & Thorsvik, Jan, *Hur moderna organisationer fungerar*, Lund 2008

Karlsson, Uno, *Vevring og kunsten*, Førde 1999

Knoke, David & Song Yang, *Social network analysis*, London 2008

Otryckta källor

LJUDUPPTAGNINGAR

Vevring

Ljudupptagning 2009-09-19, i författarens ägo

Ljudupptagning 2008-08-20, i författarens ägo

Førde

Ljudupptagning 2009-09-16, i författarens ägo

Bildförteckning

1. Framsida, *Planering och praxis*, foto Petter Öhnell

Erratalista

Vad är grejen med Vevringutställningen? -Om en samtidskonstutställning och dess upprätthållande av autonomi gentemot en institutionaliserad konstvärld.

CITAT

Alla citat ur *Vevring og kunsten* är i författarens översättning från nynorsk.
Angivelse av källa till citat i kapitlet röster från bygden, s. 19-20

S. 19

Citat Sarah:

Karlsson et al, 2000, s. 50

Citat Johannes:

Karlsson et al, 2000, s. 51

S. 20,

Citat Magny:

Karlsson et al, 2000, s. 51

Citat Johannes:

Karlsson et al, 2000, s. 51

Citat Sarah:

Karlsson et al, 2000, s. 62

Citat Olav:

Karlsson et al, 2000, s. 62

Citat Grethe Heggelund:

Karlsson et al, 2000, s. 24

LJUDUPPTAGNING

Vevring

Ljudupptagning 2009-09-19

Turboseminariet om Vevringutställningen. Medverkande: Morten Johann Svensen, avdelningsdirektör vid Fylkesmuseum i Sogn- og Fjordane, Gunnar Danbolt, professor i europeisk konsthistoria vid universitetet i Bergen, Jorunn Veiteberg, filosofie doktor i konsthistoria vid universitetet i Bergen, Erlend Hammer, doktorand i konsthistoria vid UIB med en master i kuratorpraktik från konsthögskolan i Bergen.

Ljudupptagning 2008-11-20

Fokusträff med utställningsnämnden. Författaren har översatt från nynorsk. Medverkande: Stian Thingnes, Cathrine Andresen, Wenche Wefring, Geir Karlstad, Sarah Thingnes.

Førde

Ljudupptagning 2009-09-16

Öppningsanförandet från utställningen *De fyra ursprungliga* på Sogn og fjordane konstmuseum. Medverkande: fil. dr. Dag Solhjell